

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě, složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Jana Vyklického a JUDr. Petra Průchy, v právní věci žalobce: **O. V.**, zastoupený Mgr. Pavlem Čížinským, advokátem se sídlem Ječná 548/7, Praha, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, Křížová 1292/25, Praha 5 - Smíchov, proti rozhodnutí žalované ze dne 14. 4. 2011, č. j. X, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 15. 11. 2012, č. j. 4 Ad 54/2011 - 81,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **se zamítá.**
- II.** Žádnému z účastníků **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti
- III.** Ustanovenému advokátu stěžovatele Mgr. Pavlu Čížinskému **se přiznává** odměna za zastupování ve výši 6.800 Kč. Tato částka bude jmenovanému vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 30 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí. Náklady právního zastoupení stěžovatele nese stát.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím ze dne 14. 4. 2011, č. j. X Česká správa sociálního zabezpečení (dále „žalovaná“) zamítla námitky žalobce (dále „stěžovatel“) a potvrdila rozhodnutí žalované ze dne 18. 11. 2010, č. j. X, kterým byla stěžovateli zamítnuta žádost o invalidní důchod pro nesplnění podmínek dle ust. § 38 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále „zákon o důchodovém pojištění“), neboť nesplnil podmínku potřebné doby pojištění.

Uvedené rozhodnutí žalované stěžovatel napadl správní žalobou. S žalovanou nesouhlasil především v exaktním určení dne 27. 5. 2010 jako dne vzniku invalidity. Odvolával se na lékařské posudky, ze kterých vyplynulo, že nemoc, která je příčinou invalidity, se u něj rozvíjí již od roku 2003. Domníval se proto, že počátek invalidity byl určen chybně a v souvislosti s tím bylo chybně vyhodnoceno také nesplnění podmínky potřebné doby pojištění.

Rozsudek Městského soudu v Praze

Městský soud v Praze (dále „městský soud“) zamítl správní žalobu rozsudkem ze dne 15. 11. 2012, č. j. 4 Ad 54/2011 – 81, napadeným nyní posuzovanou kasační stížností, a to dle § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále „s. ř. s.“). Městský soud doplnil důkazní řízení lékařským posudkem Posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí ČR v Praze, znaleckým posudkem doc. MUDr. I. Ž., CSc. z oboru psychiatrie (dále „znalecký posudek MUDr. Ž.“) a také revizním posudkem Posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí v Hradci Králové (dále také „revizní posudek“).

Městský soud se přiklonil k závěrům plynoucím z revizního posudku. Připustil možný postupný rozvoj stěžovatelova onemocnění před rokem 2010, ale nesouhlasil s tím, že by byl stěžovatel plně invalidní již v roce 2003. Tuto možnost považuje městský soud za spekulativní, nepodloženou ani stěžovatelem předloženými listinami, bez opory v odborných lékařských nálezech před rokem 2010 neprůkaznou. V souladu s revizním posudkem městský soud uvedl, že před datem vzniku invalidity III. stupně (27. 5. 2010) stěžovatel nespĺňoval kritéria uznání invalidity nižších stupňů ani kritéria pro uznání částečné invalidity.

Městský soud ověřil, že v rozhodné době 10 let před vznikem invalidity (tedy od 27. 5. 2000) získal stěžovatel pouze jeden rok a 219 dnů pojištění, čímž nedosáhl na potřebnou dobu pojištění pro nárok na invalidní důchod, která v daném případě činila 5 let. Vzhledem k tomu, že stěžovatel sám nedoložil jiný doklad o tom, že by získal další dobu pojištění, dospěl soud k závěru, že žalovaná zjistila správně skutkový stav a postupovala v souladu se zákonem. Městský soud uzavřel s tím, že v daném případě nelze vznik invalidity stanovit dříve než do roku 2010.

Kasační stížnost

Kasační stížností ze dne napadá stěžovatel rozsudek městského soudu v celém rozsahu a z důvodů obsažených v § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) s. ř. s.

Ke kasačnímu důvodu dle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. uvádí, že soud mylně ztotožňuje vznik invalidity s datem lékařské prohlídky, jež onemocnění konstatovala. Odkazuje přitom na rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 6 Ads 61/2012 a dovozuje, že ztotožnění vzniku invalidity s datem lékařské prohlídky je chybné. Za chybný pokládá též názor městského soudu, že díky neexistenci důkazů o jeho zdravotním stavu v minulosti lze dojít k závěru, že invalidní nebyl. Upozorňuje, že jeho nemoc se rozvíjí postupně a během vývoje způsobuje nejprve invaliditu částečnou a teprve následně plnou. Domnívá se proto, že důkazy nelze redukovat jen na lékařské zprávy, ale vhodné je zahrnout i výpovědi svědků, které by mohly potvrdit, jaké problémy mu nemoc působila v minulosti. V tomto ohledu odkazuje na rozsudek zdejšího soudu č. j. 4 Ads 69/2012 – 19. Uvádí také, že psychicky nemocný pojištěnec přestává být výdělečně činný právě díky psychické nemoci, jejíž rozsah si však neuvědomuje, a proto v těchto fázích často nevyhledá lékařskou pomoc. Díky tomu uplyne dost dlouhá doba od poslední výdělečné činnosti, což může vyústit v nesplnění povinné doby pojištění a ztrátě nároku na invalidní důchod.

Stěžovatel rovněž pokládá rozhodnutí žalované za nepřezkoumatelné ve smyslu § 103 odst. 1 písm. b) Opět vychází z rozsudku zdejšího soudu sp. zn. 6 Ads 61/2012 a shodně namítá, že žalovaný nechal dostatečně v potaz charakter jeho onemocnění a nezabýval se možností vzniku choroby před lékařským vyšetřením, kdy byla nemoc diagnostikována.

pokračování

Na závěr rozporuje také samotné posudky Posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí. Domnívá se, že tyto posudky nesplňují požadavek úplnosti, celistvosti a přesvědčivosti. Odvolává se na znalecký posudek MUDr. Ž. a tam zjištěný počátek invalidity. Upozorňuje také, že v roce 2003 nemusel být plně invalidní, ale pouze částečně invalidní, což však Posudková komise dostatečně nehodnotila.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem proto stěžovatel navrhuje rozsudek městského soudu zrušit a vrátit mu věc k dalšímu řízení.

Žalovaná svého práva vyjádřit se ke kasační stížnosti nevyužila.

Posouzení Nejvyšším správním soudem

Nejvyšší správní soud se kasační stížností zabýval nejprve z hlediska splnění formálních náležitostí. Ověřil, že stěžovatel je osobou oprávněnou k podání kasační stížnosti, neboť byl účastníkem řízení, z něhož napadené rozhodnutí městského soudu vzešlo (§ 102 s. ř. s.). V kasační stížnosti, kterou podal včas (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), uplatňuje přípustné důvody podle § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) s. ř. s. a v řízení o kasační stížnosti je zastoupen advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Kasační stížnost je tedy přípustná.

Poté Nejvyšší správní soud přezkoumal důvodnost kasační stížnosti v souladu s ustanovením § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 4 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Stěžovatel se explicitně dovolává kasačních důvodů dle § 103 odst. 1 s. ř. s. písm. a), b) a d). Námitky, které k jednotlivým kasačním důvodům uvádí, se však dotýkají pouze problematiky určení vzniku invalidity. Obsahově se tedy jedná o jediný kasační důvod, jenž je v souladu s ustálenou judikaturou Nejvyššího správního soudu podřaditelný pod § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. Obdobný závěr vyplývá např. z rozsudku zdejšího soudu ze dne 19. 8. 2004, č.j. 3 Ads 6/2004 - 47, publikovaného pod č. 404/2004 Sb. NSS, kde soud k uvedené problematice poznamenal: *„za vady řízení před správním orgánem spočívající v nedostatečně zjištěném skutkovém stavu věci, jež mohla mít vliv na zákonnost napadeného rozhodnutí, a tedy za důvod kasační stížnosti podle § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s., je třeba považovat určení dne vzniku invalidity u stěžovatele trpícího hebefrenní schizofrenií dnem, kdy byla tato nemoc u stěžovatele diagnostikována, ačkoliv vzhledem k plíživému charakteru tohoto onemocnění není možné vyloučit, že stěžovatelův nepříznivý zdravotní stav vznikl již před datem diagnostikování choroby lékařským vyšetřením; to platí tím spíše za situace, kdy stěžovatel udával zdravotní obtíže odpovídající uvedenému onemocnění již několik let před jeho diagnostikováním“.*

Správné stanovení vzniku invalidity je nepochybně v daném případě zásadní pro kvalifikovanou právní úvahu o existenci podmínek přiznání invalidního důchodu. Z § 38 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění vyplývá několik podmínek, které musí žadatel splnit, aby mu nárok na invalidní důchod vznikl. Jednou z podmínek je také potřebná doba pojištění. Právě podmínka potřebné doby pojištění je jediná, kterou stěžovatel, podle názoru žalované i městského soudu, nesplnil. Dle § 40 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění se potřebná doba pojištění pro nárok na invalidní důchod zjišťuje z období před vznikem invalidity. Vznik invalidity je tedy okamžik, který hraje zásadní roli pro posouzení nároku na invalidní důchod ve vztahu k podmínce potřebné doby pojištění. Na tomto okamžiku je tak často závislé meritorní rozhodnutí o (ne)priznání invalidního důchodu. Nejvyšší správní soud v souladu s vlastní judikaturou (viz např. rozsudek ze dne 4. 7. 2012, č.j. 6 Ads 61/2012-15), nezpochybnuje význam objektivního zjištění vzniku invalidity bez jakýchkoli pochybností. Nepochybně platí, že datum vzniku invalidity představuje objektivně zjistitelnou skutečnost,

kerou proto nelze stanovit na základě nahodilých skutečností. Tento předpoklad ovšem platí pouze tehdy, „*je li podle zdravotních změn a vyšetření možné spolehlivě usoudit, ke kterému datu invalidita skutečně vznikla. Pokud nelze datum invalidity stanovit alespoň s vysokou pravděpodobností, např. vznikala-li invalidita postupně, je třeba tuto skutečnost blíže zdůvodnit a uvést den, kdy již byla její existence nepochybná*“.

Vznik invalidity byl určen posudkem PSSZ ze dne 11. 8. 2010 na 27. 5. 2010 s ohledem na vypracování lékařské zprávy ošetřující lékařkou stěžovatele MUDr. Mgr. B. T., neboť až na základě závěrů ošetřující lékařky bylo možné spolehlivě určit stěžovatelovo onemocnění (paranoidní schizofrenii) a s tím související vznik invalidity. S takto stanoveným vnikem invalidity potom operují všechny navazující posudky s výjimkou znaleckého posudku MUDr. Ž. Důvodem je absence lékařských zpráv a vyšetření před rokem 2010, která neumožňuje vztáhnout počátek stěžovatelovy invalidity k určité přesněji stanovené době. V této souvislosti je nepochybně možné a správné poukázat na právní větu rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 6. 2010, č. j. 6 Ads 133/2009 - 78: „*Soudy jsou podle čl. 13 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením (č. 10/2010 Sb. m. s.) povinny při postupu vůči zdravotně postiženým, tedy i duševně nemocným, přiblížit k charakteru jejich postižení a toto přiměřeně kompenzovat ve svém přístupu k nim (zde: zvýšenou aktivitou soudu při zjišťování rozhodných skutečností)*.“ V dané věci zcela jistě nelze městskému soudu upřít snahu o zjištění úplných podkladů pro objektivní přesnější posouzení vzniku stěžovatelovy invalidity. Městský soud vycházel z posudků Posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí ČR v Praze, znaleckého posudku doc. MUDr. I. Ž., CSc., doplňujících posudků Posudkové komise a nakonec z revizního posudku Posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí ČR v Hradci Králové.

Jelikož stěžovatel výrazně staví svou argumentaci na závěrech posudku MUDr. Ž., je třeba připomenout, že tento znalecký posudek se správně vyjadřoval toliko ke klinickým otázkám a nebyl proto relevantní z hlediska úvah o rozsahu funkčního postižení stěžovatele, což je stěžejní předpoklad invalidity (srov. § 39 zákona o důchodovém pojištění). Všechny předložené posudky akceptují předpoklad, že počátek onemocnění stěžovatele lze datovat až do roku 2003. V kontextu posudkové problematiky je však nutné upozornit, že počátek onemocnění nelze slučovat se vznikem invalidity ve smyslu jejího zákonného vymezení, neboť z pohledu invalidity není podstatná pouze přítomnost nepříznivého zdravotního stavu, ale rovněž pokles pracovní schopnosti. Z revizního posudku je seznatelné, že v roce 2003 je možné uvažovat jen o prodromální fázi onemocnění, ze které však není možné vyvodit relevantní údaje o poklesu pracovní schopnosti stěžovatele. Takový závěr bylo možné učinit až na základě objektivního lékařského vyšetření, které však proběhlo až v roce 2010.

Nejvyšší správní soud nepochybně, že v chování stěžovatele lze vysledovat určité indicie potvrzující u něj fenomén rozvoje nepříznivého zdravotního stavu (náhlé ukončení jeho pracovní činnosti, neplacení alimentů, prodej strojů pod cenou a další projevy, které nekorespondují se stěžovatelovým předcházejícím životem a vztahem k plnění povinností). Vzhledem k absenci objektivních informací z minulosti, které není možné zpětně doplnit, si však nelze učinit jednoznačný názor o tom, do jaké míry tyto indicie skutečně potvrzují rozvoj stěžovatelova onemocnění a především do jaké míry se v té době stěžovatelovo onemocnění odráželo v poklesu jeho pracovní schopnosti a s tím spojeným vznikem invalidity.

Se stěžovatelem lze souhlasit, že je nezbytné trvat na zjištění stavu věci tak, aby nevznikaly důvodné pochybnosti. I v řízení o invalidním důchodu je proto správní orgán odpovědný za zjištění skutkového stavu věci v souladu s požadavky § 3 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 7. 2012, č. j. 6 Ads 61/2012 - 15). Nejvyšší správní soud ovšem zdůrazňuje, že tomuto imperativu postup správního orgánu a především městského soudu odpovídá. Kompetentní úsudky o rozsahu funkčního postižení

pokračování

stěžovatele na základě několika stupňů odborného znaleckého posouzení nelze zásadním způsobem modifikovat přiměřeným zohledněním subjektivních tvrzení stěžovatele nebo svědeckých výpovědí osob z jeho okolí. Jiné prostředky doplnění rozsáhlého důkazního řízení nebyly k dispozici a nikdo také doplnění důkazního řízení v relevantním směru nenavrhol. Exaktní povaha lékařských závěrů o splnění podmínek vzniku nároku na plný invalidní důchod tedy nemohla být v zásadním rozsahu doplněna o nepochybný důkaz posunutí vzniku plné invalidity stěžovatele o několik let před 27. 5. 2010, neboť žádný takový důkaz neexistoval. Jen pro úplnost je třeba zopakovat, že ani podklady předložené stěžovatelem nebo znalecký posudek MUDr. Ž. nemají v daném kontextu žádný význam. Nejvyšší správní soud nepochybuje o rozvoji stěžovatelova onemocnění v průběhu řady let, avšak tím je spíše podpořen závěr v tom smyslu, že se toto onemocnění rozvíjelo postupně a posudkově významného stadia, odpovídajícího plné invaliditě (respektive podle platné úpravy invaliditě třetího stupně) nedosáhlo v době, od které by bylo možné zohlednit doby jeho zaměstnání a tedy splnění zákonné podmínky doby pojištění pro nárok na plný invalidní důchod dle § 40 odst. 1 písm. f) zákona o důchodovém pojištění ve znění platném před rokem 2010.

V kontextu změny právní úpravy nároku na invalidní důchod je třeba jako nedůvodnou, respektive jako nepodstatnou, kvalifikovat také stěžovatelovu námitku, že posudková komise nevzala v potaz možnost vzniku stěžovatelovy alespoň částečné invalidity před rokem 1. 1. 2010. V té době totiž platila odlišná právní úprava invalidního důchodu, definující dva samostatné nároky, oddělené druhy invalidity (plná a částečná invalidita, hlava II a hlava III zákona o důchodovém pojištění). Aby vznikl stěžovateli nárok na invalidní důchod třetího stupně po 1. 1. (zde konkrétně od 27. 5.) 2010, musel by již podle dřívější právní úpravy platné do 31. 12. 2009 splňovat obě podmínky pro nárok na invalidní důchod plný a nikoli pouze částečný (srov. čl. II bod 8 zákona č. 306/2008 Sb., kterým byl novelizován zákon o důchodovém pojištění). Podmínka doby pojištění pro nárok na plný invalidní důchod evidentně splněna nebyla a netvrdí to ani sám stěžovatel. Vzhledem k tomu představují hypotetické úvahy o rozvoji onemocnění stěžovatele v intenzitě korespondující posudkové kvalifikaci částečné invalidity irelevantní skutečnost.

Nejvyšší správní soud proto konstatuje, že městský soud věc posoudil věcně správně, když uvedl, že žalovaná vycházela z náležitě zjištěného stavu věci. Ačkoli není vyloučeno, že počátek stěžovatelova onemocnění se datuje do roku 2003 (možná ještě hlouběji do minulosti), nelze na základě objektivních a relevantních informací určit vznik plné invalidity (invalidity třetího stupně) dříve, než byl stěžovatel odborně lékařsky vyšetřen. Rozhodně nelze tuto dobu posunout o několik let do minulosti, ve které by se mohlo u stěžovatele jednat leda o zdravotní poškození dosahující posudkově významné intenzity v rozsahu částečné invalidity dle dřívější právní úpravy. Zdejší soud setrvale vychází z premisy, že správní rozhodnutí o nároku na invalidní důchod představuje řešení právní otázky, je však závislé na odborném lékařském posouzení zdravotního stavu stěžovatele. Při přezkumu ovšem soud nemůže posuzovat věcnou správnost posudku, neboť k tomu nemá potřebné odborné znalosti, ale posudek může hodnotit co do přesvědčivosti, objektivnosti a úplnosti v něm obsažených informací. Tímto pravidlem se městský soud dostatečně řídil a ověřil, že okamžik vzniku invalidity nemohl být určen objektivnějším způsobem. Městský soud se tedy nedopustil pochybení, a nenaplnil proto kasační důvod dle § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s.

Ze shora uvedených důvodů Nejvyšší správní soud nemohl dospět k jinému závěru, než posoudit kasační stížnost celkově jako nedůvodnou a jako takovou ji dle § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítnout.

O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud dle § 60 odst. 1 s. ř. s. Stěžovatel nebyl v řízení úspěšný a náhrada nákladů mu proto nepřisluší. Žalovanému žádné náklady v tomto řízení, nad rámec jeho úřední činnosti, nevznikly.

Podle § 35 odst. 7 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. zástupci stěžovatele, který mu byl soudem ustanoven k ochraně jeho práv, hradí hotové výdaje a odměnu za zastupování stát. V předmětné věci přichází v úvahu přiznání odměny takto ustanovené zástupkyni za dva úkony právní služby dle § 11 odst. 1 písm. b) a d) vyhl. č. 177/1996 Sb. („advokátní tarif“), spočívající v první poradě s klientem včetně převzetí a přípravy zastoupení a doplnění kasační stížnosti. V takovém případě se jedná o částku dvakrát 3.100 Kč (§ 9 odst. 4 advokátního tarifu) a dvakrát 300 Kč jako náhrady hotových výdajů (§ 13 odst. 3 advokátního tarifu), úhrnem tedy o částku 6.800 Kč.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 31. července 2013

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu